

מיטב המאמרים הווארטים והסיפורים
ב'לקראת שבת מלכתא'
אתם מוזמנים לעיין בניוזלטר
שישלח מחר יום ה'

מחר

הדף היומי בבלי: מסכת בבא בתרא דף פ"ז
הדף היומי בהלכה: סימן סימן ר"ב מתחילת הסימן עד אמצע סעיף א' 'הא דמברכין'
המוסר היומי: שם עולם פרק ו' 'ואל יאמר' עד פרק ז'

לוח
לימוד
יומי

אסור ליהנות מן העולם ללא ברכה מתי לא עוברים על איסור זה?

ובביאור דעת השו"ע [שהיא דעת הרי"ף והרמב"ם] כתב הגרש"ז אויערבך (מנחת שלמה קמ"א סימן י"ח אות ח') שאין עיקר הטעם לחיוב ברכת הנהנין כדי להתיר ההנאה [שלא יחשב כגוזל ומועל], אלא עיקר חיוב הברכה בברכת הנהנין הוא כדי להודות ולהלל לה' קודם אכילה, וזהו חיוב ממידת דרך ארץ [וכמו בברכות המצוות, רק שכאן האלימו רבנן תקנתם שיברך דווקא לפני האכילה מטעם שלא יראה כגזולן], נמצא שהטעם שנחשב כמועל וכגוזל הוא בגלל שהוא מחויב לברך, אבל אין הברכה באה להתיר האכילה, ולכן כאשר יש ספק אם ברך או לא, שפטור לברך מספק, שוב אינו עובר באיסור זה של נהנה מהעולם בלא ברכה. נוספת, אך אז ניתן לברך את הברכה רק בטרם יצאו הפירות.

[שו"ע רכו, א, ומשנ"ב א-ה; ביאורים ומוספים דרשו, רכו, 1, 3 ו-6]

השו"ע (סימן רט ס"ג) כתב, שכל הברכות שמסתפק האדם אם ברך או לא, אינו מברך לא בתחילה ולא בסוף, חוץ מברכת המזון, מפני שהיא של תורה. ובטעם הדבר ביאר המשנ"ב (ס"ק ט) שמכיון שהברכות הם מדברי סופרים, וספק דרבנן לקולא.

על דין זה שגם בברכות הנהנין נאמר הדין של ספק ברכה להקל, העיר המהרש"א בפסחים (דף ק"ב עמוד א' ד"ה פרשב"ם) שכיון שהגמ' ברכות (ל"ה עמוד א) אומרת שמי שנהנה מן העולם ללא ברכה מעל, וביאר רש"י שם (ד"ה עמל) על פי המשך הגמ', שכיון שנאמר 'לה' הארץ ומלואה' הרי הנהנה בלי ברכה, כנהנה מהקדש. אם כן הרי יש כאן צד איסור דרבנן, ואדרבה צריך לברך שאם לא יברך יהיה אסור מספק ליהנות מהעולם, וכן הוכיח הרעק"א (גליון הש"ס ברכות דף י"ב ע"א) מדברי התו"ס (שם ד"ה לא לאתויי).

מה מברכים על תבשיל של בשר עם ירקות?

כמה מיני מאכל שאין ברכתיהם שוות המעורבים יחד - אם אחד מהם הוא מחמשת מיני דגן, שניתן בתערובת לשם טעם, וחשים את טעמו - נחשב תמיד לעיקר, וברכת התערובת 'מזונות'. ואם אין בהם ממיני דגן, אך אחד מהם חשוב מכולם, והאחרים לא נועדו אלא כתוספת למין העיקרי, ולהכשרתו - וכגון בשר שהתבשל עם ירקות - הריהו נחשב לעיקר, ויברך עליו, והאחרים נפטרים בברכתו. אולם, אם המינים האחרים ניכרים בפני עצמם, רצוי שימעכם ויערבבם באופן שלא יהיו ניכרים בפני עצמם. ואם אין אחד המינים חשוב יותר מהאחרים, המין שמהווה רוב, נחשב לעיקר. ואם אין אחד מהם מהווה רוב לעומת האחרים - וכגון 'סלט פירות' שחלקו 'העץ' וחלקו 'האדמה' ואין אחד הפירות מהווה רוב בתערובת - מברכים כברכת רוב המינים. וכמו כן, כאשר התערובת נאכלת בכף וכדומה, ואין המינים עולים יחד בכף, אלא כל מין נאכל בפני עצמו - צריך לברך על כל מין בנפרד. [שו"ע א, משנ"ב א, שעה"צ ד ו, וביה"ל ד"ה א; ביאורים ומוספים דרשו, 3]

בְּרַכַּת עַל כּוֹס תֵּה וְאַחַר כֵּךְ הוֹסַפְתָּ סוּכַר הֲאֵם תִּצְטַרֵּךְ לִבְרַךְ בְּשֵׁנִית?

מאכל הטפל למאכל אחר, דהיינו שאינו נאכל לשם מזון ושובע, או לשם הנאה ממנו, אלא כנספח המשלים ומכשיר אכילת מאכל אחר; וכגון שאוכל מאכל מלוח במיוחד ואוכל עמו מאכל נוסף כדי להפיג את המליחות שבפיו - הריהו נפטר בברכת המאכל העיקרי, ואין לברך עליו, גם כשהוא נאכל בנפרד, ואף אם הוא ערב לחכו יותר מהמאכל העיקרי. ובלבד שיהיה מונח לפניו בשעת הברכה, או שיהיה אז בדעתו לאוכלו, או שדרכו בכך, ולא שינה את מקומו ולא הסיח דעתו בין אכילת העיקרי לאכילת הטפל. ואם לא היתה דעתו לאכול את הטפל, ואין דרכו בכך, או ששינה מקומו, או שהסיח דעתו - צריך לברך עליו בפני עצמו, אך יש לברך עליו 'שהכל' אף אם ברכתו העצמית היא, למשל, 'מזונות'. ואם הטפל מתערב בתוך העיקר והופך לחלק ממנו ואינו ניכר - וכגון שברך על כוס תה כשלא היה סוכר בביתו והביאו לו סוכר מבית השכנים והוא מערב בו - נחלקו הפוסקים אם צריך לברך עליו. [שו"ע א, משנ"ב ב, ד רה, ושעה"צ טו; ביאורים ומוספים דרשו, 12; וראה משנ"ב ג, ושעה"צ ט]

מה מברכים על דג מלוח עם 'מציות'?

האמור לעיל בענין מאכל 'טפל', הוא רק באופן שהמאכל אכן נאכל רק כטפל והאוכל אינו מעוניין בו כלל למטרה אחרת מלבד 'השלמת' האכילה של המאכל העיקרי. אך אם מתערבת באכילתו כוונה גם לאכילת הטפל מצד עצמו - וכגון שהוא רעב מאד, והמאכל הטפל משביע וכוונתו גם לשבוע באכילתו, או שאוכל ממנו כמות הגדולה יותר מהנדרש ל'השלמת' המאכל העיקרי; ולדוגמה: האוכל דג מלוח, ואוכל 'מציות' יחד עמו כדי להפיג את המליחות, אך הוא רעב וחפץ גם לשבוע מה'מציות', או שאוכל מהן כמות שאינה הכרחית להפגת המליחות - אין המאכל נחשב כטפל, ואף לא חלק ממנו, וחובה לברך עליו כעל כל מאכל אחר. וכמו כן, אם מדובר במאכל ש'נטפל' לדבר שאין מברכים עליו - וכגון שבלע תרופה שטעמה מר, ואוכל לאחריה מעט סוכר כדי להפיג את המרירות - צריך לברך עליו, כיון שמאכל טפל טעון ברכה, אלא שהוא נפטר בברכת העיקר, וכיון שלא בָּרַךְ על העיקר, חייב לברך על הטפל. [משנ"ב ה ושעה"צ יט; ביאורים ומוספים דרשו, 9]

אתמול למדנו

- האורז, שברכתו 'מזונות', אך לא ניתן לעשות ממנו פת שברכתה 'המוציא', קודם לברכת 'העץ' והאדמה, ונחלקו הפוסקים אם הוא קודם גם לפירות משבעת המינים, או ליין.
- סיכום קדימת הברכות בקצרה: א. 'המוציא'. ב. 'מזונות'. ג. 'הגפן'. ה. 'העץ' משבעת המינים, לפי סדר ההזכרה בתורה. ו. 'האדמה' משבעת המינים. ז. 'העץ'. ח. 'האדמה'. ט. 'שהכל'.
- מאכל ומשקה שברכתם שווה - יש אומרים שניתן להקדים לברכה איזה מהם שירצה; ויש אומרים שצריך להקדים את המאכל לברכה, אלא אם כן המשקה חביב עליו יותר.

מחר נלמד

- היתכן שרמת חביבותו של מאכל מסוים קובעת את ברכתו?
- בצלחתך מונחים בורקס לצד סלט ירקות - מה תברך?
- באיזה מקרה מְשַׁנָּה הכנסת העוגה לתנור למשך זמן קצר את הברכה?